

זו לא הדמוגרפיה, זו הריבונות

נתנאל אלישיב

תחביב ותיק של אוהדי מפעל ההתיישבות ביהודה ושומרון הוא לפרסם דברי התפכחות וחרטה של אנשי שמאל. במסגרת זו, צוטטו לאחרונה דבריו של אחד הדוברים הפופולריים של השמאל החילוני, יאיר לפיד, לפיהם ההתנתקות לא באה באמת בשל שיקולי דמוגרפיה, ביטחון או שלום, אלא כדי ללמד את המתנחלים לקח, ובלשונו של לפיד: "זה לא היה למרות המתנחלים, אלא בגללם... הדמוקרטיה הישראלית הבינה שהיא לא יכולה להרשות לעצמה להיות מנוהלת בידי קבוצת מיעוט מיליטנטית...".

יש לתמוה על מי שרואים בדברים הללו דברי התפכחות, המדברים כל כך בעד עצמם עד שהם אפילו אינם מחייבים התייחסות או תגובה. הרי יש כאן טענה בעלת משקל כנגד המתנחלים, המחייבת דיון וביורור, ולא תגובה מותנית של "אמרנו לכם". מסתבר שרבים בחברה הישראלית – ואין מדובר רק בפוסט-ציוניים ושמאלנים קיצוניים – חושדים שלמתנחלים חשובות ההתנחלויות יותר מן המדינה, ושהם אינם מוכנים לקבל את כללי המשחק של מדינת ישראל. למעשה, זוהי התיזה הראשית בספרו החדש של גדי טאוב, "המתנחלים". לאורך כל הספר הוא מציג את המתנחלים כבעלי עמדה "גאולית", המבכרת את ההתנחלות על פני הריבונות; זאת בניגוד לרוב החברה הישראלית-ציונית, בעלי העמדה ה"ריבונית", הרואה בריבונות את העיקר, כשההתיישבות באה לשרתה, ולא להפך. את העמדה הגאולית, כפי שהוא מבין אותה, מייחס טאוב למנהיג הרוחני של 'גוש אמונים', הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, ולמתנחלים ככלל.

האמת היא שטאוב טעה טעות גסה בקביעתו שהרב צבי יהודה העדיף את ההתנחלות על פני הריבונות. הרב צבי יהודה ראה בריבונות הישראלית המתחדשת התגלות ברורה של ההנהגה האלוהית. הוא תמך בהתנחלויות במלוא עוצמתו התורנית והאישיותית, אך מעולם לא חצה את הגבול בו נוטלים את השלטון מן הממשלה ומערערים על עצם ריבונותה. בשיחה עם ראשי גוש אמונים, בשנת תשל"ז, אמר: "התנחלויות זה פרט! קודם רוממות העם, קוממות העם." שמונה שנים לפני כן העלו בפניו מתנחלי חברון את הרעיון לערוך שביתת שבת בת שלושה ימים כדי להפעיל לחץ על הממשלה. לכאורה הצעה סבירה, יש שיאמרו צוננת, אך כנראה שהרב הריח שבקרוב המציעים הייתה מידה רבה של זלזול בממשלת ישראל. רק כך ניתן להבין את התנגדותו התקיפה להצעה. הרב צבי יהודה הרים עליהם את קולו ואמר: "כל חיכוך עם הממשלה הוא איסור, כל התנגשות עם השלטון מחריבה אותנו... עלינו להיות נאמנים ומסורים למדינה, ולא להביא עליה חורבן, חלילה וחס!"

אולם האמת היא שגם את רוב המתנחלים לא צודק להאשים בהעדפת ההתנחלויות על פני המדינה. שתי עובדות מצביעות על כך. ראשית, העובדה היא שלמרות שהמדינה נתנה לתושבי גוש קטיף ולתומכיהם את כל הסיבות שבעולם לכעוס עליה, כל התחזיות השחורות על אלימות בפינוי התגלו כעורבא פרח, והמתנחלים גילו איפוק מעורר הערצה עת נושלו מבתיהם במהלך הדורסני. שנית, למרות ריבוי התעמולה האנטי-צה"לית המופנית כלפי המתנחלים, הם ממשיכים להתגייס ולמסור את נפשם למען הריבונות הישראלית, כפי שהוכיחה המערכה האחרונה בלבנון.

מדוע, אם כן, לפיד, טאוב ורבים אחרים, טועים כל כך בהבנת המתנחלים? האם זו באמת רק תוצאה של שנאה עיוורת, הסתה של התקשורת, ושאר ההסברים שמתנחלים רבים נותנים להתנגדות הגדולה שהם מעוררים בקרב חלקים נרחבים של הציבור הישראלי? נראה שיש לכך מספר סיבות, אולם דומה שהראשית היא שתושבי ישראל הקטנה מייחסים חשיבות רבה מדי להתבטאויותיהם ומעשיהם של שולי המחנה, שבאמת לא מבינים את חשיבותה של הריבונות, ולאחרונה אף הולכים ומתמלאים ביחס של סלידה מן המדינה על מוסדותיה וזרעותיה. אמנם שוליים אלו התרחבו מאוד – העשבים השוטים בחלק הימני של הגינה הפכו כבר מזמן לערוגות מטופחות – אולם הם עדיין רק שוליים.

הבעיה היא שקבוצת הרוב של המתנחלים אינה מבינה עד כמה שוליים אלו מסכנים את עתידן של ההתנחלויות, ולכן אינה עושה די כדי להתנער מהם. אדרבה, היא עסוקה מדי בהתגוננות מפניהם, שהרי היא תמיד מואשמת על ידם כלא מספיק נאמנה ומסורה. הפיתוי להתמקד בשיח הפנים-מגזרי מנע מקבוצת הרוב להבחין במידה מספקת בתמורה הרעיונית המדאיגה ביותר שעבר חלק גדול מהחברה הישראלית ביחסו למפעל ההתיישבות: אם פעם היה ברור שפינוי יישובים הוא מחיר שאנו משלמים, והוויכוח הציבורי התנהל סביב השאלה האם כדאי לשלם מחיר זה בתמורה למצג של שלום או ביטחון, הרי שכעת בעיני ישראלים רבים, פינוי היישובים שוב אינו המחיר, אלא מטרה כדאית בפני עצמה, בבחינת "שכר פינוי – פינוי".

על החפצים בהמשך פריחת ההתיישבות להבין שאם הציבור הרחב במדינת ישראל ישתכנע שהבחירה בפניה הוא ניצב היא בין הריבונות לבין ההתנחלות, הוא יוותר על ההתנחלות למען הריבונות. לכן, כל העמדה של ההתנחלויות כעומדות בניגוד לטובת המדינה וריבונותה היא הרת אסון להתנחלויות עצמן. הבנה זו, ולא חוסר נאמנות מספקת לחזון יישוב הארץ, היא שעמדה בבסיס ההחלטה המושכלת של חיילים שדאגו להימנע מהשתתפות בעקירת גוש קטיף מחד, אך נמנעו מלדגול בסרבנות כשיטה מאידך.

ניסיון להסביר את עמדות המתנחלים בציבור הרחב כששאלת הריבונות נותרת מטושטשת בקרבם פנימה נדונה מראש לכישלון, כי שאלה זו חשובה יותר לישראלים מן הסוגיות הכבדות לכשעצמן של הדמוגרפיה ושל הביטחון. ככל שיתחדד לנאמני ארץ ישראל שעיקר חשיבותן של ההתנחלויות הוא פועל יוצא של חשיבות עצם הריבונות של העם היהודי על ארצו, ואפילו רק על חלק מארצו, כך יקדם היום בו הריבונות הישראלית המלאה תתקדם מזרחה, ותגיע ללב הארץ, למרחבי יהודה ושומרון.